

מלחמות ה'

ועוד וב"ה לית להו הא דרב יהודה וכו' עד והרב אלפסי ז"ל כתב הך ברייתא דציפן זהב בהל' תפילין ולא פסק הלכתא כמאן כו' עד שמעינן מינה דהלכתא כרשב"ג:

אמר הכותב וכן היה נראה אלא שדברי רבינו הגדול צריכין לפנינו שמאחר שלא פסק הלכה כדברי מי דעתו נוטה לדברי חכמים והוא עצמו פסק כשמואל והיכי מזכי שטראלבי תרי ואפשר מפני שסמכו הגאונים ז"ל על שמואל משום דמקשינן מינה הכא בסוכה והוינן בטעמיה ומסקינן בקראי אליביה דליכא למימר דסוגיין אפי' לרב יהודה אמר רבדאיהו נמי עשיה לשמה בעי דהא רב יהודה גופיה אמר משמיה דרב בפ' הקומץ מנין לציצית בנכרי שכשרה שנאמר ועשו להם ציצית ועשו להם אחרים אלמא לא בעי עשיה לשמה כלל דנכרי ודאי אדעתא דנפשיה קא עביד ואפי' ישראל עומד על גביו כדמפורש בפ' המביא בתרא והכי נמי איתא בפ' השולח וש"מ דסוגין ודאי כשמואל והיינו נמידדרשינן ועשו להם משלהם ואילו לרב קרא לועשו להם אחרים איצטריך אלא סוגין לשמואל היא ומסקינן בקראי אליביה שאני התם דאמר קרא גדילים תעשה לך לשם חובראבל בסוכה דלא כתיב הכי לא בעי עשיה לשמה וממילא תפילין נמי כיון דלא מייתרי בהו קרא דהא לא כתיב בהו לך בעשיה כלל לא בעינן עיבוד לשמה דמ"ש מסוכה ואע"ג דהתם אוקימנא כתנאי משום דהוא ס"ל דשמואל לאומשום קרא דגדילים תעשה לך אמרה אלא ה"ה לכל המצות כדקא ס"ד הכא מעיקרא ומיהו לפום מסקנא דהכא הוו יכלי למימר לרב ודאי תנאי היא ושמואל אמר לך אנאדאמרי אפי' לרבנן ואע"ג דלא מסיימי התם הכי וכיון דאסיקנא הכא דשאני ציצית משום דרבי בהו רחמנא בהדיא טוהה לשמה אבל היכא דלא רבי [לא] בעינן עשיה לשמה והיינו טעמא דסוכה ממילא ידעינן דשמואל דאמר אפי' לרבנן והדרין לכללא דנקיטין דיחיד ורבים הלכה כרבים וליתא לדרבן שמעון בן גמליאל: והוי יודע שזה שהעמיד בעלהמאור ז"ל מחלוקת רשב"ג ורבנן ברצועות תפילין אינו נכון ויכולנו לומר בו שהוא שבוש גמור שהרי רצועות לא הוזכרו בכל אותה ברייתא אלא לדברי מי שגורס אע"פ שלאעבדן לשמן ועד שיעבדם לשמן אתפילין גופייהו קאי ולדברי הנוסחאות המדוקדקות שגורסין אע"פ שלא עבדו לשמן ועד שיעבדנו לשמן אעור טלאי קאי בהדיא ולא בתפילין גופייהו קא איירי כלל והיאך יתכן לומר הטיל עליהם עור בהמה כשרות ואע"פ שלא עבד התפילין לשמן תפילין מאן דכר שמייהו דקתני להו באף על פי וכ"ש לישנא דמילתיהדרבן שמעון בן גמליאל דלא מיתני שפיר ומשום דקי"ל כת"ק דעור טלאי אינו צריך עבוד לשמן אפי' עבוד לעצמו אינו צריך דאפי' רשב"ג נמי לא מצריך ליה אלא משום דלעבידיביה גופיה מעשה לשמן ולא עבוד דעפיץ דהא לאו מקום כתיבה הוא דלבעי עיפוץ אלא עבוד כל דהו לשמן הא לת"ק דלית ליה לשמן לא צריך כלום וזהו שהנהיגו הגאונים לעשותו בעבור מצוה וכל זה סעד וראיה שאין הלכה כרשב"ג. מענין תפילין עצמו נמי נ"ל שלדברי כל הנוסחאות נמי א"צ עבוד לשמן שהרצועות והטלאי וקלף הכתיבה עצמהדין שוה שהרי כתוב בהן שם וכדאיתמר בפ' במה מדליקין ועוד דגרסי' במנחות בפ' התכלת ת"ר תכלת אין לה בדיקה ואינה ניקחת אלא מן המומחה ספרים יש להן בדיקה ואינם ניקחין אלא מן המומחה תפילין ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מכל אדם וזו גי' רבינו וכל ספרי הגאונים ז"ל ופי' רבינו שלמה יש להם בדיקה בחסרות ויתרות אעפ"כאינם ניקחין אלא מן המומחה היודע לעשות בהן עבוד לשמן וניקחין מכל אדם דלא בעי עבוד לשמן ושמעינן מינה שהספרים צריכין עבוד לשמן והתפילין אינן צריכין עבודלשמן וכן בכתיבה עצמה אלו צריכים ואינן ניקחים ואלו אינן צריכין ולפיכך ניקחין מכל אדם וזהו שאמרו בהנך עובדי דגיטין בס"ת לא עבדתים לשמן אבל קשה לנו בסברא זושהרי שנינו אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון וכו' הא לענין עבוד וכתיבה לשמן זה זה שוין וי"ל התם חומרי דתפילין ומזוזות קתני קולי לאקתני וכן זו שאמרו עליה בגמ' הא לתפרן בגידין ולטמא את

הידיים זה וזה שוים לומר שכל כ"ד ספרים צריכין גידין ומטמאין את הידיים כתפילין ששנינו בהן שהם מטמאין אתהידיים ואפי' קהלת ושיר השירים תדע מדלא איתמר עלה עבוד וניקחים מכל אדם וכה"ג מתרצינן בגמ' בפ' מקום שנהגו במתניתא דאין בין דחומרי חומרי קתני וכי דייקתבהווא דמתני' דמגלה כולה חומרי דחד צד קתני ולא דתרוייהו והענין הזה מתיישב יפה מן הטעם שפירשתי למעלה דבתפילין ומזוזות לא מייתר בהו קרא לכתוב לשמה ואילובס"ת כתיב כתבו לכם והיינו לשם חובתכם וההיא דאמר רבה מצוה לכתוב משלו דכתיב כתבו לכם ההיא מכתבו נפקא וגבי מלך כתיב וכתב לו ודרשינן לשמו שלא יתגאבשל אחרים לשתי תורות כדאיתא בפ' כהן גדול מכל הדברים אין הלכה כרשב"ג דאמר עד שיעבדנו לשמן וההיא דאמרי' בפ' נגמר הדין תנאי היא אביי הוא דאמרה ולא תנאית"ק ורשב"ג אלא אדלעיל קאי דמותיב בגמ' עליה דאביי מדתניא עשה לתיק של ספר עד שלא נשתמש בהן קודש מותר להשתמש בהן חול אלמא הזמנה לאו מלתא היא ופריקתנאי היא דרשב"ג איכא דקאי כוונתיה דקבעי רשב"ג עיבוד לשמן ועבוד היינו הזמנה דומה לאריגה ועשיית תיק הספר ואי ס"ד הזמנה לאו מלתא היא ומותר לשנותה להשתמש בהן חול מה הועיל בעיבוד כי מטיל ליה בטלאי עור דחול מטיל בהו ולת"ק נמי הזמנה מלתא היא והאי דלא בעי עיבוד משום דאפשר ליה בהזמנה אחריתי לאחר עיבוד אלא בהא פליגי מ"ס בעינן כל עשיותיו לשמה ומ"ס בחדא סגי אי נמי טעמא דת"ק משום דלית ליה לשמן בתפילין כלל ואפי' בכתיבה וכיוצא בזה תנאי היא חד בביריתאדתיובתא וחד בביריתא אידך בפ"ב דביצה וכן בפ' כל כתבי הקדש וכן הרבה וכל הני מילי דאביי נינהו אבל לרבא אע"ג דמותר לשנותה בעינן לשמה אלא ת"ק לא בעי לשמהבתשמיש קדושה אי נמי בתפילין גופייהו ורשב"ג בעי להו לשמן בין בגוילין של כתיבה בין בתשמישי קדושה כגון טלאי שלהן ולא דהויא הזמנה מלתא היא אלא מצותן שלהןשיעשו לשם חובה שכן בציצית בעינן צביעה לשמה כדאיתא התם אף התכלת ואע"פ דמותר לשנותה לעולם דלאו דבר שבקדושה הוא ואע"ג דהזמנה בעלמא נמי היא ומכאן נמי סמכו הגאונים לפסוק כשמואל ומה שפי' דרבה לית ליה הזמנה לאו מלתא היא בגוף קדושה משום דהתם איתמר כטעמיה משמשינן ממשמשינן גמרי' לאפוקי עגלה ערופהדהיא גופה קדישא לא אמר כלום דגוילין של כתיבה נמי אגב כתב הוא דקדישינן ואזל ליה כתב אזלא לה קדושתיהו כדאיתא בפ' כל כתבי הקודש והלכך לא דמי לעגלה ערופהוהיא גופה עיקר קדושה ועוד דהא כל היכא דלא כתיב שם ליכא למיגמר מעגלה ערופה ולא אתיא ליה הלכך בין בגוילין דכתיב בין ברצועות דאינון גוף קדושה כדפרישיתוה"ה לעושה דיו לס"ת וכן כיוצא בהן בכולן לרבא הזמנה לאו מלתא היא והיכא דבעי לשמן למצוה הוא כדפרישית ומצאתי בירושלמי בפ' אמר להם הממונה דתני עור שעבדולשם קמיע מותר לכתוב עליו מזוזה רשב"ג אוסר הנה זאת ראיא מפורשת דבעור של כתיבה עצמה נחלקו ולרבנן לא בעינן לשמה ושם אמרו אמר ר' יוסה הוינן סברין מימרלא פליגן להדיוט הא לגבוה לא מן מה דתני אבני קודש צריך שתהא חציבתן לשם קדש ובקדש יחצבו בגדי קדש צריך שתהא אריגתו לשם קודש ובקודש יארגו וא"ר חנינא בשם ר' יוסי במחלוקת הדה אמרה אפי' לגבוה פליגי דתניא העושה כלי לגבוה עד שלא נשתמש בו לגבוה מותר להשתמש הדיוט ר' חנינא בשם ר' יוסי במחלוקת פי' סבירא להו כיוןדהזמנה לאו מלתא היא ש"מ דלא בעיא לשמה בשל גבוה דלא כרשב"ג והיינו כדאביי דאמר תנאי היא וכדפרישית מ"מ למדנו פלוגתא דרשב"ג ורבנן בכל דבר שבקדושה כגון פלוגתא של כתיבת תפילין ומזוזות ובגדי כהונה ואבני מזבח וכיוצא בהן דבכולן לרשב"ג צריכין לשמן ולרבנן הזמנה לאו מלתא היא ולא מיתפסי בקדושהוא"צ לשמן עד שיפרוט לך הכתוב כגון עשיית ציצית וכן ס"ת ועוד בגמ' דילן לענין תפילין אמרי' בפ' בתרא דעירובין אמר רב חסדא אמר רב הלוקח תפילין ממי שאינו מומחהבודק שתיים של יד וא' בשל ראש והוינן בה ממ"נ אי מחד גברא קא זבין אי מתרי תלתא זבין וכו' הרי המוכר הזה שהוא לוקח תפילין מבני אדם שאין אנו מכירין אותן ואינו מומחין ומוחזקין ואנו חוששינן לתפילין מטעות ובודקין אותן ואין חוששינן להם משום עיבוד וכתיבה לשמן ואע"פ שראוי לחוש לזה יותר מפני שמי שאינו

מומחה לוקח קלףמ"מ וכותב כפי המזדמן ולוקח תפילין ממי שאין כשרים לכתיבתן והרי התכלת כיון שצריכה צביעה לשמה אינה ניקחת אלא מן המומחה וכן ס"ת אלא ש"מ תפילין אינן צריכין לשמן לא בעיבוד ולא בכתיבה גם זו ראייה אלא אם תאמר דרב לטעמיה דלית ליה לשמה בציצית אבל לשמואל צריך לשמה הא מתניא אתא דרבה כדשמואל ורב כהנאקתני הכי כדאיתא התם ומ"מ דברי בעל המאור ז"ל נדחין ממנה שהוא אומר בכתיבה ובקלף של כתיבה צריך לשמה לדברי הכל ויש לדחות כל הראיות הללו ולומר שהתפילין כשרים מיד כל אדם דכל מי שעשאו לצאת בהן עשאו ולהכשרן עשאו אבל ספרים שמא להתלמד עשוין והרי בתכלת אמרו שם בעירובין המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה דאמרי' אדעתא דגלימא צבעינהו חוטיין כשרה במופסקים דכולי האי לא טרח ולא חיישינן שמא מן הצמר שצבע וטווה שלא לשמה לקח וטווה לציצית ולפי דעתי שזו דרך משובשת שהמוצא תכלת חוטיין בשוק היינו טעמא דכשרין משום שאין לו לחוש למי שאינו מומחה שמא עשאו למכור אלא מיד בעה"ב שעשאו לעצמו ובהכשר עשאו כדאמרי' התם בלוקח טלית מצויצת מישראל ה"ז בחזקתה משום דלעצמו בהכשר עשאה אבל בלוקח ממי שאינו מומחה אפי' חוטיין פסולה חושש הוא שמא אינן עשוין כהלכתן דהא תלמוד אפי' אמר לו התכלת הזו לשם ציצית צבעתים פסולה שהם חשודין ואינה ניקחת אלא מחבר ומומחה כדאיתא במס' ע"ז וכיון שכן למה לא חששו לחוטיין הנמצאין אלא משום דאמרי' מבעה"ב שעשאו לעצמו נפלו ובהכשר עשאו אבל בלוקח מן התגר חוששיין לו וכן בתפילין ראוי הוא לחוש שמא לקח קלפים מכל אדם וכתב או שמא כתבן צדוקי ומומר וחרש שוטה וקטן למוכרן וזה לקח מהם ועוד שמא מן הספרים שנכתבו להתלמד לקח פרשה זו ומוכרה לשם מזוזה ועוד הם עצמן וכי אין הסופרים עשויין להתלמד בהן בכתיבה ותקוני הלכות שבתפילין ומזוזות ועוד שמא פרשיות הללו למזוזה כתבן ועשה מזוזה תפילין ואין לשמה של מזוזה כשר לתפילין לפי שהוא מקדושהקלה לחמורה אלא ש"מ לפי שאין צריכין עיבוד וכתיבה לשמה הן נקחין מכל אדם וכשחפשו הענין הזה בדבריהם של ראשונים מצינו הלכה זו רופפת בידם וכ"כ הנגיד זצ"ל לומר רב האי אמר אע"ג דפליגי ת"ק ורשב"ג ומוקי אביי נפשיה בחדא ורבה בחדא הא אשכחן התם ההוא דאתא לקמיה דר' אבהו עד ואין אתה נאמן להפסיד ס"ת והכל מודים דעיבוד לשמה מצוה מן המובחר אע"ג דאית ביה פלוגתא וכולהו רבנן לא עבדי תפילין אלא מן הקלף מעובד לשמו וס"ת יש שמקילין בה ולעולם מעובד לשמו עדיף ומר רבמשה היה מכשיר אינו מעובד לשמו ולא היו מודים לו בני דורו ובמקום הדחק כדאי הוא מר רב משה לסמוך עליו ועוד עת לעשות לה' הפרו תורתך ע"כ וכיון שאתה רואה ששמועה רופפת היא זו לנו שמעינן שאמרו כהלכה ולענין חליפין שאמרנו בתחלת דבורנו מן הסוגיא הזאת שבמס' סוכה עם אותה הסוגיא שבמנחות הרבה כזו יש בתלמוד שמוחלפת לגמרי כ"ש בכה"ג דלא מיחלפא ואע"ג דלא מסיימין התם אמר לך שמואל אנא דאמרי אפי' לרבנן ואחת מן הסוגיות המשתנות בכיוצא בענין זה במס' תמורה בפ' כיצד מערימין א"ר יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר ומפרשינן טעמיה דר' יוחנן משום דאם שיירו משויר וכו' ואותבינא עלה ואסיקנא תיובתא ובמס' מנחות אמרי' דטעמא דר' יוחנן משום דאדם מתכפר בשבח הקדש ובמס' חגיגה פ"ק ערל מנא לן ומפרש הא מני ר"ע היא וכו' ובמס' יבמות מסיימי בה דבריהכל היא משום דמאיס והרבה כן אף אתה אל תתמה שבמס' מנחות לא פירשו טעמו של שמואל משום קרא דגדילים תעשה לך וכאן פירשו ובעל המאור ז"ל לעצמו כתב מן הסוגיות המתחלפות שתיים במס' יו"ט והם שוות לזו לגמרי: